

A BME és HAU lakóépülettervezés oktatásának összehasonlítása

A BME Építészkar padjaiban töltött idő után és a HAU Építészkarán két évig oktatóként szerzett tapasztalatok alapján érdekes volt számomra a két egyetemen folyó képzés összehasonlítása különböző szempontok alapján: az oktatási módszerek, az oktatók és hallgatók attitűdje, hozzáállása szerint.

A HAU egyetemen a Lakóépülettervezési Tanszéken (Bộ Môn Kiến TrúC Nhà Ở) dolgoztam, illetve a BME DLA iskolában a kutatásom témája - a lakóépületi terek használatának különbsége az eltérő kultúrákban - miatt is érdekesnek találtam a két egyetemen folyó lakóépület-tervezés oktatásának összevetését. Az első benyomásként sok hasonlóságot fedeztem fel a két egyetem lakóépülettervezésének oktatásában. Amikor jobban elmélyedtem a hanoi egyetemen az oktatás világában, a tervek konzultálásában, s időnként visszagondoltam a BME-n megismert képzésre, felmerültek a két eltérések a képzés módszertanában. A BME képzésben egy széles látó körű alapot kaptam, melyet a HAU egyetemen örömmel fogadtak az oktatók is és hallgatók is. A vietnami tervek konzultálása során azonban előfordult, hogy egy-egy kérdés vagy állítás előtt tétlenül és értetlenül álltunk, mert más jelentést tulajdonítottunk a dolgoknak. Ez döbrentett rá, hogy ez egy másik 'világ', más emberekkel, más értékek fontosak számukra más a környezet és éghajlat amiben dolgozunk és tervezünk. Ekkor szükségesnek találtam, hogy az ottani szokásokkal, életvitellel, kultúrával megismerkedjem. Fontos volt, hogy az ottani építészet tervezési körülményeit feltérképezzem, és feltétlenül fontos volt, hogy az oktatási módszerekkel, a oktatói és hallgatói szemlélettel, habitussal is jobban megismerjem.

A doktori iskola e tematikus évi témája - Építészet és oktatás - terepet adott arra, hogy a két egyetem oktatásának összehasonlításával foglalkozzak.

A lakóépülettervezési tantárgyak az oktatás tanrendében

A lakóépülettervezési tantárgyak a két egyetem tanmenetében hasonló időrendben helyezkednek el, ugyanakkor a tervezési tantárgyak között kicsit eltérő súllyal vannak jelen a lakóépülettervezési gyakorlatok.

Kötelező tantárgyként a lakó előadások a második félévben, a gyakorlatok pedig a harmadik félévben vannak. Ezen kívül a lakó funkciójú épületek tervezése BME-n kötelező jelleggel a TT3, a kiskomplex, komplex és később a diplomatervezési tárgy témájaként választható. A 2006-s tantervi változás előtt a Lakóépülettervezés 2 után még volt egy kötelező lakó 3 nevű tantárgy, amit még én is hallgattam. A Lakóépülettervezés 3-nak a társaslakóház tervezése volt a feladat. Perényi Tamás, a BME Lakóépülettervezési tanszék vezetője szerint a Lakóépülettervezés 3 megszüntetése kétségeket vett fel a tanszék oktatók között. Viszont elmondása szerint az előtt a választható témájú tantárgyaknál mint a komplex és diplomatervezési feladatok esetében, kevesen választottak lakó témát tervezési feladatnak, még azon a hallgatók körében is, akik Lakótervezési Tanszékre jelentkeztek. A lakó3 megszűnése után, viszont egyre többen választottak ezt a funkciót a komplex vagy diploma tervünkben.

A hanoi egyetemen a 'Kis lakóépülettervezése'¹ (K2) gyakorlaton kívül az ötödik félévben van a 'Társaslakóház tervezése' (K5). Majd hasonlóan a komplex (K10) a kilencedik félévben és a diplomán belül választhatja a hallgatók a lakóépülettervezésének témáját. Nguyen Duc Quang, a HAU Lakótervezési tanszék vezető helyettesének elmondása szerint körülbelül a hallgatók 25-30 %-a választja a lakóépülettervezéssel kapcsolatos témát a későbbi szakaszban. Elsősorban nagyobb lakótömbök, lakóparkok, de előfordulnak szállodák, ritkábban kollégiumok tervezése is. Ennek az lehet a magyarázata, hogy Vietnamban a mezőgazdaság szerepe és művelése kezd egyre jobban háttérbe szorulni, az emberek a munka lehetőség és a jobb oktatás reményében a városokba özönlenek. Egyre több lakóhelyre, lakásokra van szükség a városokban. Hanoiiban a '60-s évek lakótelepek építésének nagy hulláma után a 2000-s évek elejétől indult meg a következő nagy lakás építési roham, amelyet kissé meg zökkenetett a 2008-s gazdasági világválság.

Tehát a társadalmi szükséghelyzetből adódóan a hanoi egyetemen nagyobb hangsúlyt kapnak a lakóépülettervezési tantárgyak és azok témái. Ennek köszönhetően már régóta az építész kar egyik legfontosabb és legerősebb tanszékét képezi.

Lakóépülettervezés tanszékek

Mindkét egyetemen jelenleg az építészeti tervezés oktatásának felépítése funkcionális tagolást követ, valamint az épületek mérete, nagysága alapján követik egymást időben. A tervezési tanszékek is épület-funkció és használat szerint osztottak.

Mindkettő a tanszék neve 'Lakóépülettervezési tanszék', és ez tanszékek fő profilja is, de az ellátott feladatuk eltérő. A BME-n a lakó tanszéki tantárgyak a komplex és diploma tervek konzultálása mellett főleg a lakóépületek, lakóterek témája körül forog. Itt a kötelező tantárgyak mellett több választható kurzus is szerepel a kínálatban, melyek közül a hallgatók tetszésük szerint szabadon választhatnak². Ezek a tantárgyak - a nevük alapján is érezhető - az alap tananyagot kiegészítő témák, elsősorban a lakóépületek tervezését, értelmezését, elemzését, megértését segítik. A tanszéken dolgozó oktatók fő érdeklődési körük, kutatási témáik elsősorban a lakóépületek, a lakás, lakhatás területei körül forognak. Az egy szakterületen belüli elmélyedést, a tudás folyamatos bővítése fontos és biztos támaszt jelent a hallgatók számára.

A Hanoi Építészeti Egyetemen a Lakóépülettervezési tanszéknek a kötelező lakó tantárgyak mellett - a műtermi oktatás rendszer miatt - az összes tervezési tantárgyat is a tanszék oktatói konzultálják a hozzájuk tartozó műterem hallgatóinak /ld. 'Az építészképzés, a Hanoi Építészeti Egyetemen (HAU) Vietnamban/. Viszont a Lakóépülettervezés előadása a tanszék tartja meg az összes tankörnek. Az oktatók

¹ A HAU-n az épülettervezési tantárgyakat K-val és sorban számmal jelölik egytől tízig (K1-K10)

² ÉVA (Építészet, Vizuális Alkotások) - Makrai Sándor, Lakóépületek belsőépítésze - Varga Tamás, Lakóépülettervezés és kortárs pályázatok - Kolossa József, Lakóhelyek elemzése - Jancsó Miklós, Lakókörnyezet, építészet - Dankó Zsófia

konzultációs gyakorlati órái meglehetősen változatosak, a lakóépületektől a középületeken keresztül az ipari épületekig terjednek. Kérdéses, hogy a szerteágazó épülettípusokban való jártasság lehetséges-e? Saját tapasztalatból mondhatom, nincsenek egyszerű helyzetben az oktatók, hiszen az építészet minden területén magas szinten helyt kell állniuk. Azonban arra törekszenek, hogy minden évben cserélődjenek az oktatók és más oktató más tantárgyat konzultáljon az egymást követő tanévekben. A Hanoi egyetemen a tervezési tanszékek fizikailag 4 összenyitható teremből állnak. Ebből három helyiséget műteremként használnak a hallgatók, a negyedik kvázi a tanári szoba, melyet egyterű iroda helyiségként használnak. Ez arra ad lehetőséget, hogy az oktatók mindennap találkozzanak egymással. Ezzel is próbálják ösztönözni az oktatókat, hogy minél többet kommunikáljanak egymással és jöjjön létre egy folyamatos tudás-csere egymás között mind a tantárgyak témáiról, mind a konzultálás módszereiről. Viszont a szerteágazó szakterület miatt és a rengeteg konzultálás miatt szinte alig marad idő az oktatók számára egy-egy adott témában való elmélyülésben.

A BME Építészmérnöki Karán teljesen más gyakorlat alakult ki. Itt arra törekednek, hogy tantárgyat a konzulensek éveken át oktassák. Ritkán fordul elő cserebere. Ezt azért tartom jó irányúnak, mert az oktató az adott tantárgyra gyakorlatából a levont tapasztalatokat, tanulságokat tovább tudja gondolni, és szükség esetén változtatni tud a tárgy menetén a következő félévekben. Ebből a hallgatóknak is nagy előnye származhat. Természetesen a helyzet hátránya, ha a konzulens nem ügyel tudatosan változtatásokra, újításokra könnyen alakulhat ki a rutinosság.

Lakóépülettervezési tantárgyat megelőző alapozó tantárgyak

Az építész hallgatók mind a BME és HAU-n a lakóépülettervezés elméletével és gyakorlatával találkoznak először. Azonban előtte több 'alapozó' tantárgyuk van, amelyekkel a két egyetemen eltérő célokat tűztek ki. A két egyetem lakó tantárgyak jobb megismeréséhez és összehasonlításához fontosnak tartom, hogy megismerjünk az alapozó tantárgyak céljait, azonosságait és eltéréseit is.

A BME hallgatói első félévben 'Bevezetés az építészetbe' című tantárgyat hallgathatják. Az órán belül ismerkednek meg először az építészeti fogalmakkal, az építészeti témakörökkel. A kurzus átfogóan próbálja a hallgatók számára bemutatni az összefüggéseket az építészet és az azt övező területek között. Másfelől "A tantárgy célja a szakmai érdeklődés felkeltése, illetve fenntartása, a közös építészeti nyelvezet megalapozása."³ A tantárgy elsősorban elméleti, átfogó képet ad a hallgatók számára. A HAU építész karon az első félévben a 'Építészeti forma tervezési alapjai' nevű tantárgyunk van. Az előadásokon az építészetben megjelenő formavilággal, formaképzés módjaival ismerkedhetnek a hallgatók. A hallgatók az előadásokon hallottak és látottak alapján a félév folyamán több makettezési feladaton keresztül kipróbálhatják térformálás módjait.

---

³ Benkő Melinda: Bevezetés az építészetbe, tantárgy kiírás, 2015

Ugyanebben a félévben párhuzamosan a BME-n az ún. ‘Térkompozíció’ című készségfejlesztő gyakorlati órájuk van a hallgatóknak, akik erősen kötött modellezési feladatokon keresztül fokozatosan ismerkednek meg az építészeti fogalmakkal a gyakorlatban is. A feladatok a kreatív gondolkodásra és térbeli látás készségeire ösztönzik a hallgatókat, melyek segítik őket a későbbi tervezési feladatokban. E mellett igen sok inspirációt kapnak a hallgatók a makettezés praktikáiról is. A HAU egyetemen ebben a félévben ‘Építészeti ábrázolás kifejezés módjai’ a gyakorlati órájuk van. Az órán az oktatótól kapott kész rajzok másolásával gyakorolják a hagyományos rajz technikákat, a műszaki rajzokat. Megismerkednek a ceruzával, tintával való műszaki rajzolást, tussal, akvarellal való látvány rajzok ábrázolását, festését gyakorolják.

Látható tehát, hogy az első félévben az alapozó tantárgyakat illetően eltérő az oktatási politikája a két egyetemnek. Míg a BME-n elsősorban a térbeli gondolkodásmódra, a kreativitásra próbálja ösztönözni, rászoktatni hallgatóit, addig a HAU egyetemen a rajzolás praktikáit, a grafika módszereit tanítják meg a hallgatóknak az első félévben.

A második félévben mindkét egyetemen hasonló jellegű bevezető tervezési tantárgy van, az ‘Építészet alapjai’ címmel. A tantárgy lényege mindkét esetben a tervezés folyamatának első lépéseinek megtanulása. Cél a tervezési terület megismerése, felmérése, tanulmányozása, elemzése. A feladat másik része egy egyszerű funkcionális épület elhelyezése a választott területen, mint építészeti válasz az terület elemzésére. Mindkét egyetemen szerzett tapasztalatok alapján az oktatók a szakmai tudás átadás mellett a / szabad kézi/ rajzolás fejlesztésére, a gondolatok grafikai megjelenítésére sok időt és energiát fordítanak. Érdekes számomra továbbá, hogy az órákon a hallgatóknak szinte majdnem minden órán prezentálniuk kell a tankörtársaik előtt, majd közösen meghallgatják az oktatók értékeléseit. Ez egy jó módszernek tűnik, hiszen a hallgatók egymástól is tanulhatnak. Már e korai szakaszban megtapasztalhatják milyen a közönség előtt szerepelni, prezentálni, megtanulják a gondolataikat szavakba önteni. Megfigyeléseim szerint ez a fajta aktív szereplés talán idő hiányában később jelentőségét veszti, vagy talán a feladatok és az oktatók sem követelik meg a további tervezési tantárgyak esetében a nagyobb létszámú közös bemutatásokat a vázlattevéi prezentációkon kívül.

Összefoglalva mind a BME-n mind a HAU építész oktatásában a lakóépület-tervezés tantárgyak előtt különböző készség fejlesztő elméleti és gyakorlati órák vannak. A kezdeti bevezető tantárgyak célkitűzése csak kismértékben tér el, minden tantárgy valamilyen módon a hallgatók valamelyik készség - térlátás, rajzolás, makettezés - fejlesztésére koncentrál.

Lakó előadások

A lakóépülettervezési előadások mind két egyetemen 30 tanórából áll, de megosztása eltér a két egyetemen. Mint már korábban említettem a HAU egyetemen a tantárgyak

többségére tömbösített formában kerül sorra. Míg a BME-n a 30 órás kurzus 15 héten keresztül heti egyszer 2 tanórai egységekből áll össze, addig a HAU-n 5 hét alatt heti kétszer 3 tanóraban van sűrítve.

Az előbbi esetnek az az előnye, hogy a hallgatóknak van idejük megemészteni az előadáson hallottakat, de a hosszabb időben való megnyúlása miatt megeshet, hogy az egyéb feladatok elvonják figyelmüket, vagy elfelejtődnek az információk. A másik esetben a koncentrált oktatásnak az az előnye, hogy a hallgatók ez idő alatt szinte nem nagyon foglalkoznak más fontos tantárggyal. Minden idejüket az aktuális feladatra koncentrálni.

A BME lakó előadásokra még 2003-ban jártam be hallgatóként, majd e tanulmány kedvéért a 2016 tavaszi félévben időnként a hallgatók sorában vegyülve hallgattam újra az órákat. Szerencsére Perényi Tamás volt az előadó tanár akkor is és most is. Tizen három év elteltével módszertanilag nem sok változást észleltem. Az egész évfolyam együtt, a nagy előadóban, sötétítő függönyt behúzva, és kezdődhet is az óra. A tananyag tartalma sem változott túl sokat. Több meghívott előadó van, akik egy-egy aktuális, érdekes témáról, vagy messze földről, rendhagyó lakóhelyekről mesélnek. A nagy előadótermi szituációban és a nagy létszám miatt a HAU-i tanár diák interakciója nem jött létre.⁴ Mégis valami visszajelzés reményében Tamás már az előző évben bevezette a kérdés-válaszadás módszert. Minden előadás után a tantárgy blogján megjelenik az órára vonatkozó kérdés, melyre a hallgatók névvel válaszolnak. A beszélgetésünkön elárulta, hogy ennek két célja van. A mellékesebb cél az órán való részvételt ellenőrzése, amit elmondása szerint 'kijátszható', hiszen aki nem jön az órára az is válaszolhat. De ami ennél igazából fontosabb, a kérdések fő célja, hogy megszólaltassa és gondolkodásra bírja a hallgatókat. "Hiszen ez az egyik legfontosabb feladatunk, hogy gondolkodó embereket neveljünk. Nem egzakt tudást igényelnek a kérdések, hanem a hallgatók saját egyéni véleménye számít. Fontos, hogy kritikusak legyenek, és kérdezzenek vissza az oktatótól." A kérdéseket⁵ végig olvasva érezhető, hogy az oktató valóban a hallgatók személyes véleményére kíváncsi, hogy mit gondolnak az órán elhangzott témával kapcsolatban. Másfelől a módszert két másik ok miatt is jónak tartom. Az egyik, hogy a kérdések jellegéből adódóan akik nem vesznek részt az előadáson utána olvasással tudnak rájuk válaszolni. Ezzel az előadó azt érte el, hogy akik hiányoztak az órán nekik is legyen némi fogalmunk a témáról. Másfelől hasznos gyakorlási terep a hallgatók számára az is, hogy írásban kell megadni a válaszokat. Tehát át kell gondolniuk a válaszokat, érthetően szavakba kell önteniük a gondolataikat.

A HAU-n két féléven keresztül voltam Quang asszisztense az előadásain. Nagyon érdekesnek találom a módszereit és a témák, problémák megközelítésének felvezetéseit. Az egyik fontos eltérés, hogy a HAU előadások kiscsoportokban (50-55 hallgató), kisebb termekben folynak. Ez lehetőséget ad arra, hogy az oktató az előadásokon aktívan bevonja a hallgatókat. A kis létszám miatt az oktatók többféle oktatási módszert tudnak alkalmazni. Az egyik ilyen például, hogy az előadáson kérdéseket tesz fel az oktató, melyet

---

⁴ BME előadásokon 260-270 hallgató (egész évfolyam), HAU előadásokon 50-60 hallgató van (egy tankör)

⁵ A kérdéseket és válaszokat a <http://la1-lako.blogspot.hu> -n olvashatóak

az órán vitába bocsátja. Ez egy új és szokatlan helyzet, ezért az első órákon még igen bátortalanok a hallgatók. A másik, hogy az órákra előre megadott témákban a hallgatóknak 4-5 fős csoportokban rendszeresen fel kell készülniük. "Ma már minden információ elérhető a hallgatók számára az interneten, a könyvtárban. Aki keres az talál, sokkal többet tanulnak ha magunk olvasnak utána egy-egy témának." - nyilatkozott Quang, majd folytatja "fontos is, hogy rá szoktassuk őket az önállóságra." Az órán 10-15 perces vetített előadást tartanak a csoportok a kapott témából melyet a tankörtársaik értékelnek és bombázzák őt kérdésekkel. Az oktató karmesterként igyekszik megfelelő irányba terelni a vitákat, beszélgetéseket. Megfigyelésem szerint a hallgatók elsős létükre legtöbb esetben meglepően aktívak, kommunikatívak és kritikusak egymással szemben.

A vietnami alapképzés egyik problémája, hogy nagyon egyirányú, a tanár beszél, a diák hallgat. Nagyon lexikális jellegű az oktatás, a diákoknak pontosan azt kell visszaadni a vizsgákon ami a könyvben van, vagy ami elhangzott az órákon. Az állami iskolákban nem cél a gyerekek kreatív gondolkodásának ösztönzése. Sajnos ezt a fajta tanulási módszert és beállítottságot hozzák magukkal az egyetemre is a hallgatók. Kevés az önállóság, várják az utasítást mit kell megtanulni, és milyen feladatokat kell elvégezni. Quang az otthoni felkészüléssel az önálló tanulásra, a csoportban az együtt dolgozásra próbálja serkenteni a hallgatóit. A kérdésekkel, az órai vitákkal a saját vélemény és kritika megfogalmazásának kialakítását segíti már az elméleti órákon is. Célja, hogy a későbbiekben a gondolkodást és vélemény kimondását elősegítse, a kritikus szemlélet életformává válhasson.

A vietnami diákok a reál tantárgyakból nagyon erős oktatást kapnak, de a többi tantárgy kárára. Az egyetemre érkező hallgatóknak az építészeti képzéshez szükséges alapismereteik hiányosak (például a földrajzi ismeretek, a kreativitás készség, a térlátás). Még ennél nagyobb hiányosságot mutatnak a vidékekről érkező diákok, akik teljesen eltérő lakókörnyezetben nőttek fel. Ezért teljesen máshol kell elkezdeni és máshogyan kell bevezetni az ottani oktatóknak az építészet oktatást mint például egy európai egyetemen. Quang az óráit a legalapvetőbb ismeretekkel kezdi. Először a vietnami építészetet befolyásoló természeti, éghajlati tényezőket ismerteti. Majd ennek mentén az éghajlati kérdésekre felfűzve mutatja be a vietnami és világban máshol megtalálható építészeti megoldásokat. Eközben a BME-n Perényi Tamás már az első órákon a építészeti irányokkal, stílusok bemutatásával kezdheti, feltételezve, hogy az alapokat mindenki magával hozza a középiskolai tanulmányaikból.

Ez követően mindketten egy-egy lakóegység bemutatásával folytatják. Míg Tamás egy lakásban található helységek ismertetését és azok tervezésének szabályait mutatja be sorban: nappali, étkező, hálószoba, fürdőszoba... stb., addig Quang a hanoi egyetemen egy átlagos lakás bemutatását egy elképzelt ember életfázisain keresztül teszi meg. Egy fiatal agglagény egy szobás, egyterű lakása hogyan alakul át és bővül újabb és újabb helyiségekkel, különböző funkciókkal azáltal, hogy a használó megnősül, gyerekei lesznek, idős szülei hozzá költöznek. Ezzel a megközelítéssel próbálja megértetni hallgatóival egy egyszerű többfunkciós lakás belső helységeinek felépítését. Ezen kívül megfigyelésem szerint az oktató nagy hangsúly fektet a vietnami emberek, családok életvitelére,

szokásaira, kötődéseire, életmódjára, a hagyományok ismertetésére mint például a közösségi életre mely jellemző a vietnami (kollektivista) társadalomra, a több generációs együtt élésre, a családi szenthelyek elhelyezésre, stb.

Ezt követően mindkét előadó a modern és kortárs építészet stílusait és irányzatait mutatja be a hallgatóknak. Erre Tamás sokkal több időt és hangsúlyt fektet, mint Quang a hanoi egyetemen. Tamás szerint “a lakóhelyek építése több ezer éves hagyománnyal rendelkezik, a hallgatóknak meg kell ismerniük ennek a folyamatát. Az előadáson nem építészettörténeti szempontból ismerteti ezt a hosszú folyamatot, arra valók a építészettörténeti órák. E tantárgyon belül tervezéelméletekkel, a tervezési gondolat menetekkel ismerkedhetnek a hallgatók”. E kérdésben a hanoi előadó csak irányt kíván mutatni a hallgatók számára. A széles palettából a kiselőadásukra a hallgatóknak kell választani. Szerinte melléfogni nem lehet, hiszen ha építészetileg kevésbé jó példát hoznak abból is tanulnak. Ami számomra meglepő volt, hogy a hallgatók viszonylag nagy számú választott vietnami kortárs lakóépületet az elemzésre.

Az előadások és gyakorlatok kapcsolata

Mind a hanoi egyetemen mind a BME-n szinte az összes tantárgy előadás jellegű és gyakorlati órákból állnak. Kérdés azonban, hogy a kettő között mennyi a kapcsolat, mennyi támasztja alá az egyik a másikat?

Személyes tapasztalatom szerint a hanoi egyetemen az előadás és gyakorlati óra jobban összefolyik mint a BME-n. Az előadásokon az oktatók gyakorlatiasabb tervezési kérdésekkel is foglalkoznak, melyeket a lakóépülettervezési gyakorlatokon hasznosítani tudnak a hallgatók. A konzulensek sokszor kérdezik egymástól, hogy pontosan mik hangzottak el az előadáson amit már tudniuk kell és a gyakorlaton számon lehet kérni. Az előadáson, már beszélnek a tervezés módszeréről, menetéről, hogy kell neki állni egy tervezési feladatnak, stb.

Egy érdekes feladat amikor a hallgatóknak házi feladatként (csoportban) keresniük kell egy építészeti engedélyezési tervet. Azt együtt tanulmányozzák, majd az órán beszámolnak mit értenek belőle vagy mit nem. Az oktató segít a tervek olvasásának értelmezésében.

A budapesti egyetemen az előadások ennél elméletibb jellegűek, céljuk hogy a hallgatók egy széles rálátást kapjanak a témában. De ez azzal jár, hogy az előadások és gyakorlatok között nincs szoros kapcsolat. Jancsó Miklós, 1992 óta konzultál a BME Lakóépülettervezési Tanszéken, így válaszolt arra a kérdésre, hogy az előadás mennyire segíti a hallgatókat a gyakorlatokon: “egy félév csúszással...? nem sokra emlékeznek belőle, hiába vizsgáztak belőle.”

Biztos vagyok benne, hogy ha nem is annyira mint a hanoi egyetemen - hiszen a rendszer ezt nem teszi lehetővé - de közelebb lehet hozni az előadás anyagot a gyakorlati feladatokkal a BME-n is. Ezzel a diákok csak jobban járhatnak.

Lakó gyakorlatok

A következőkben a mindkét egyetemen megtalálható lakóépülettervezési gyakorlatot szeretném összehasonlítani, ez a lakó2 (BME-n) és a K2 (HAU-n). Hasonlóság közöttük: mindkettő a harmadik félévben található, egy kis szabadon álló családi ház megtervezése a feladat. A hanoi egyetemen lehetséges még a foghíjas sorház megtervezése, ez ugyanis igen jellemző vietnami városi lakóházakra.

A hanoi egyetemen a gyakorlati feladatra összesen 5 hét, heti 5 tanóra áll a hallgatók rendelkezésére. Ezt igen intenzíven, fókuszáltan kell kihasználniuk. Ellenben a BME-n a tantárgy egy egész féléven keresztül tart. Itt az egész félévben három tervezési feladatot kapnak a hallgatók. Kettő kisebb tanulmányszerű feladatot, amelyben inkább egy konkrét problémára fókuszáltan keresnek megoldást. A harmadik a nagyobb tervezési feladat, mely már egy családi ház megtervezése. Perényi Tamás ezt a felbontást szeretné megváltoztatni a következő tanévben. Az egész félévet átfogó egy feladatra szűkítené, hogy a hallgatóknak több idejük legyen egy feladatban mélyebben elmerülni, remélve, hogy még magasabb szintű tervek fognak születni.

A HAU-n eltöltött két évben leginkább Nguyen Duc Quang oktató tervezési gyakorlatain vettem részt. Módszerei és a tantárggyal támasztott céljai meglepően hasonlítanak Jancsó Miklós konzultálási módszereihez. Az órákon mindkét oktató a tervezés korai stádiumában inkább csak beszélget és beszélgetik a hallgatókat. Miklós szerint fontos, hogy a hallgatók szavakba tudják önteni gondolataikat, mi a koncepció, hogyan működik, milyen a kialakítási elve a terveknek. Quang szerint ez azért is fontos, mert a vietnami oktatás nagyon egy irányú. A hallgatók ritkán szólalhatnak meg az órákon, ritkán nyilváníthatnak saját véleményét a vietnami közoktatásban, de ez feltétlenül fontos az építészet szakmában. Mindketten a tervezésnek ebben a fázisban inkább csak javaslatokat, irányokat adnak szóban a hallgatóknak. Fontosnak tartják, hogy az oktató felismerje a hallgatók készségeit és szinte személyre szabottan tudjanak rajtuk segíteni. Ez a hanoi egyetemen a műtermi oktatási rendszer miatt jól működik: az oktatók 5 éven keresztül végig tudják kísérni a hallgatók pályáját, így a személyre szóló segítség a le diplomázásig tart. Ugyan nagyon konzulens-függő, de mind Miklós és Quang maguk ritkán fognak ceruzát és rajzolni a konzultációkon, csak nagyon speciális esetekben, vagy a tervezés későbbi óráikon amikor a ház már összeállt, csak kisebb szerkezeti, szerkesztési javítások szükségesek. Meglátásom szerint ennek az egyik veszélye, hogy nem minden hallgató tud az oktatói szóbeli megfogalmazással, irányadásával előrébb lépni. Sok hallgatónak a tanulmánya kezdetén szüksége van arra, hogy az oktatók "fogják a kezüket".

A hanoi egyetemen a hallgatók maguk állíthatják össze a tervezési programot, maguk választhatnak egy valós konkrét helyszínt. Legtöbbször a konzulens arra kéri a hallgatókat, hogy saját családjának, vagy egy konkrét családnak tervezzenek, mert így tudják a legjobban a szükséges igényekhez közelíteni terveiket. Természetesen fontos mindkét helyen a tervezés során a helyi adottság megismerése, a klímának megfelelő kialakítása, a terephez való igazolódása. Hiszen ezek az elsődleges építészetet befolyásoló

tényezők. Ezen felül az életmód, az életszemlélet, a lakók szokásai, a használati igények, a család felépítésének kérdése, hogy hogyan élünk, mire van szükségünk, ezek mind azok fontos kérdések, amelyekkel mindkét oktató foglalkozik, de a hanoi oktatók nagyobb hangsúlyt fektetnek erre.

Vietnamban a családi kötelékek, a hagyományok még erősen befolyásolják és meghatározzák a lakóterek kialakítását, így ezeket a tervezés során a hallgatóknak is figyelembe kell venniük. Ilyen például a lakások, családi házak több generációs együtt élésére, a bővíthetőségre való felkészülés. Nemcsak a családi házak és a sorházak esetében, hanem később a társasházak tervezése során is megjelenik ez a szempont, az ötödik féléves tervezési feladatban. Kulcsfontosságú és elengedhetetlen a vietnami lakóházakban a családi szenthelye, melynek elhelyezése igen sok kötött szabálynak kell megfelelniük.

Kis alapterületen rengeteg funkciót kell elhelyezni. A lakóháznak meg kell felelnie a külső környezeti feltételeknek és a család használati igényeinek. Végig kell gondolni a helyiségek térbeli kapcsolatát. Az épület kis mérete ellenére egy érett építész számára sem egyszerű feladat a lakóház tervezése. A hallgatói tervek értékelésekor csak a legfontosabb kérdéseket próbálják figyelembe venni: a koncepció megalkotása, a grafikai megjelenés, és ami mind a két oktató számára nagyon fontos, hogy a hallgató saját célkitűzéseit sikerült-e megvalósítani az adott tervben.

Összefoglalás

A két egyetem és tanszékek e rövid összehasonlításból is kivehető a működésnek, metodikának a hasonlósága és eltérése. A BME-n leginkább a széles tág tudás megszerzése, átadása a cél, ez látható az előadások tananyagából. A HAU-n elsősorban a saját kultúra és építészet megismerésén van a hangsúly. A HAU egyetemen a tanár-diák kapcsolata közvetlenebb, ennek egyik oka a műtermi rendszer, ahol ugyanazok a tanárok kísérik végig 5 éven keresztül a hallgatókat. De ez adódik a vietnami kultúra azon felfogásából is, mely szerint a tanárok a második szülők⁶. A BME-n az öregdiákok visszaemlékezése - és a saját tapasztalatom - szerint csak később, leginkább a 4 évtől, a komplex tervezéstől alakul a személyes kapcsolat a tanárok és hallgatók között.

A gyakorlati órákban fedezhető több módszertani és pedagógiai hasonlóság is. Fontos mindkét vizsgált esetben a személyre szabott konzultációs módszer és segítségnyújtás. Azonban ez leginkább talán csak a két szóban forgó oktató személyiségének, gondolkodásának, céljainak hasonlóságából adódik. Érdekes, hogy a távolságok és kulturális különbségek ellenére ennyire hasonlóan gondolkodnak, hasonlóak az oktatási, pedagógiai céljaik.

Mindkét egyetem jelenleg átalakulás, átrendeződés időszaka alatt áll. A HAU egyetemen évek óta kísérleteznek a tervezési tantárgyak egységesítésével, és a köztük

---

⁶ A tanárnőt, óvónénit 'me'-nek, azaz 'anyá'-nak szólítják a gyerekek az óvodában és iskolában (főleg alsó tagozaton). 'thây' -nek szólították régen az apákat a művelt családokban, ma a tanárúrákat hívjuk ezzel.

fennálló kapcsolatok tisztázásával. A jelenlegi tervezési tantárgyak épület funkciói szerinti és méretek szerinti felosztási rendszerből ki szeretnének törni. Az egyetemen belüli egyet nem értés és az oktatási minisztériummal folytatott változtatási szándék egyelőre lassú és nehézkes folyamat. A BME-n is tanrend változtatásról, szervezetek/tanszékek összevonásáról folynak tárgyalások. Nem tudni meddig és hova vezetnek a változtatások, de az átmeneti időszakok remek terepet ad arra is, hogy ellessünk és kipróbáljuk egymás módszereit.

BME - Lakóépülettervezés Tanszék Tantárgyai

Tantárgyak	jelleg	félév	óra/ hét	(kredit)	tan. hét	teljesítés	hallgatók	kar
Lakóépülettervezés 1. - előadás	k	2	2	2	15	v		É
Lakóépülettervezés 2.	k	3	6	6	15	f		É
Lakó - TT1 - környezet tervezés	kv	6	3	3	15	f		É
Lakó - TT2 - belsőép. tervezés	kv	7	3	3	15	f		É
Kiskomplex	k	7	6	6	15	f		É
TT3 - Tanszéki Tervezés 3.	k	8	8	8	15	f		É
Komplex tervezés 1	k	8	6	6	15	f		É
Komplex tervezés 2	k	9	6	6	15	f		É
Diploma tervezés - lakóépülettervezéssel foglalkozó tervek	kv	10		30	15	f		É
Lakóépületek belsőépítésze	v		2	2	15	f		É
Lakóhelyek elemzése	v		2	2	15	f		É
Lakókörnyezet, építészet	v		2	2	15	f		É
Lakóépülettervezés és kortárs pályázatok	v		2	2	15	f		É

HAU - Lakóépülettervezés Tanszék Tantárgyai

Tantárgy	jelleg	félév	óra/ hét	kredit	tan. hét	teljesítés	hallgatók	kar
Lakóépülettervezés tantárgyak								
Lakóépülettervezés elmélete	k	2	2x3	2	5	v	55-60	É, V
K2 - Családi ház tervezése	k	3	2x5	3	6	f	55-60	É, V
K5 - Társasház tervezése	k	5	2x5	3	6	f	55-60	É
K10 - Komplex	k	9	2x5	4	12	f	25-30%	É
Diploma tervezés - lakóépülettervezéssel foglalkozó tervek	k	10		12	15	f	25-30%	É
A tanszéken oktatott más tantárgyak								
K1 - Építészet alapjai	k	2		2	7	f		É, V
K3 - Középülettervezés 1. - kis középület	k	4		2	7	f		É, V
K4 - Középülettervezés 2. - közepes középület	k	4		2	6	f		É, V
K6 - Ipari épület tervezés 1. - kis ipari üzem	k	6		3	5	f		É
K7 - Középülettervezés 3. - művelődés központ	k	6		3	7	f		É
K8 - Ipari épület tervezés 2. - nagy ipari üzem	k	7		3	7	f		É
K9 - Középülettervezés 4. - nagy csarnok	k	8		4	10	f		É

Lakóépülettervezés 1. - 2016 - előadás kérdések

1. Mit jelent számodra a szülőföld és az építészet kapcsolata? (Francis Kéré TED-előadása alapján)
2. Szívesen élnél-e a tokiói "Gyufásdoboz-ház"-ban, ha igen miért, ha nem, mit változtatnál?
3. Mi a véleményed az épületek környezetbe való illeszkedéséről (Koolhaas: Villa dall'Ava)
4. A modern építészet alapelveiből melyiket tartod ma is aktuálisnak? (500-1000 karakter)
5. Mi a véleményed Kós Károly, ill. a magyar modernisták (Molnár, Fischer, Kozma) különböző tervezői szemléletéről? (500-1000 karakter)
6. Milyen összefüggést látsz a szociális (társadalmi) érzékenység és az építészet között? (500-1000 karakter)
7. Senki se lakik a tankönyv szerint. vagy a lakás szabálytalan, vagy a lakója. nálatok mi nem átlagos? Írhatsz kollégiumról, albérletről, régi lakásról vagy családi házról, bármiről, amiben valaha laktál.
8. Milyen mértékben határozhatja meg az építész az általa tervezett ház használatát? (Nouvel: Nemausus) - 500-1000 karakter
9. Milyen feltételeknek kell teljesülni, hogy beköltözz egy kollektív házba, ha semmiképpen sem, miért?
10. A modernizmust követő szellemi irányzatok közül melyik volt számodra szimpatikus, izgalmas?
11. Írj rövid véleményt az előadáson látott kortárs lakóépületek egyikéről.
- 12.